

**[„«ROMÂNUL» ÎNȘIRĂ...”] – de
Mihai Eminescu [30 septembrie
1882]**



„Românul” înșiră cu înlesnire îmbunătățirile pe hârtie pe cari guvernul liberal le-a decretat în favorul țăranilor. Nu-i luăm această plăcere. În loc de-a aplica pur și simplu texte de legi existente, au creat legi nouă pentru a stipula neînstrăinarea pământurilor țărănești, trecută până și-n Constituție, și împrumutarea însurățeilor, cuprinsă asemenea în legea primitivă. Nu ne-am opus la această substituție, la acest nou cachet dat unor legiuiri pe cari dumnealor înșii nu le aplicaseră decât din momentul în care li s-a părut practic.

Dar de altceva e vorba.

Aceste pretinse reforme, reîmprospătări a unor legi existente, îndreptat-au starea țăranului îndeosebi, a țării în genere? Nu. Scoaterile în vânzare a chiar persoanelor, necum a vitelor și a instrumentelor de muncă, dovedește că aceste reforme n-au folosit nimic, pentru că nu sunt făcute decât de ochii lumii. A da c-o mână, a lua întreit cu cealaltă nu va să zică a face cuiva bine. Paralel cu aceste pretinse îmbunătățiri s-au atomizat din nou țara în comune mici, din mari ce erau. În locul unui primar sunt azi trei, încât s-au întreit numărul personalului plătit din bugetul comunal, deci s-au întreit fără nici un folos cheltuielile, numai pentru a hrăni nouă păture de absolvenți a patru clase primare. În același timp bugetul cheltuielilor statului s-au sporit cu 40%. Funcțiile dependente de ministerii s-au [î]ndoit. Atârnarea acestora de autoritățile supreme e atât de mare încât, pân-la ajutorul de scriitor, li se poate comanda acestor zeci de mii de oameni voința puternicilor zilei.

Cu ce s-au ales deci populațiunile dacă, paralel cu orice îmbunătățire, se introduce o cauză permanentă și mai grea de înrăutățire și de mizerie? Cu nimic fără îndoială, precum o dovedesc procedările zilnice ale administrației și fiscului, precum o dovedește emigrarea oamenilor din țara noastră – până chiar și din pustia Dobroge.

Pururea se zice: „Conservatorii n-au făcut nimic”. Chiar așa fie. A nu face nimic e mai bine decât a face rău. Ceea ce-au făcut însă conservatorii știm bine. Ei au avut sarcina ingrată și odioasă a impune dări pentru a plăti anuitățile Stroussberg și datoriile flotante moștenite: au avut asemenea rolul ingrat de-a privi la ruina crescândă a populațiunilor, în neputință de-a dezrădăcina rele adânci și organice introduse în țară de liberalism în genere, de guvernele oricât de scurte ale roșiilor îndeosebi.

Nu ne facem nici o iluzie în privirea aceasta. Evoluțiunea ideilor conservatoare e împiedecată prin căderea societății. Spre a conduce statul după idei conservatoare, s-ar cere o altă generație decât cea actuală, compusă din aspiranți la funcții; s-ar cere o biserică puternică c-o înrâurire permanentă și determinată asupra creșterii și a tăriei de caracter a oamenilor; s-ar cere gratuitatea demnităților publice; s-ar cere o monarhie cu mai multe tradiții, c-un cuvânt ceea ce în România nu mai e de la 1700 înapoi. Improvizația actuală nu mai e un stat organic; e o adunătură.

Dacă liberalismul pretinde a fi introdus toate reformele în țară, [î]i concedem bucuros paternitatea aceasta. Conservatorii pot fi învinovați însă că rezultatul acelor reforme e rău în toate?

Să zicem că liberalismului i se datorește împrăștierea. Cine nu știe că această reformă – departe de-a îmbogăți pe țăran, departe de a-l face mai neatârnat – i-au îngreuiat sarcinile. Cele douăsprezece zile pe an datorite pentru pământ și pășune s-au înmulțit azi într-atâta încât o lege anume trebuie să stipuleze că două zile pe săptămână i se rezervă lui.

Să zicem că tot liberalismului i se datorește guvernul parlamentar. Ce-au devenit însă acest Parlament decât o unealtă pentru a spori, pentru a încinci și a înșesi cheltuielile în douăzeci de ani, pentru a contracta datorii în

disproporție absolută cu puterea de producere a țării, pentru a urca zilnic dările către stat, către județe, către comune? O unealtă în care cavalerii de industrie, prin speculațiuni asupra tranzacțiilor statului, devin milionari, o adunare de oameni în cea mai mare parte imorali și cinici, compusă de tot ce noul Bizanț a putut produce mai pornoscop și mai venal?

Să zicem că tot liberalismul a introdus învățământul.

S-au decretat într-o zi înființarea a mii de școale în toate comunele rurale. A doua zi s-a recrutat învățătorii din băieți de prăvălie ce nu știau scrie și citi și s-au umplut comunele c-un corp didactic improvizat din senin.

Cum s-au înființat școalele secundare? S-au decretat asemenea ridicarea lor, s-au luat absolvenți de liceu cu cunoștințe filologice și exacte elementare, s-au improvizat din ei un corp didactic care, în parte, stă până azi pe picior de război cu gramatica românească, necum cu alta, și iată că ne trezim c-o generație de tineri crescută sub auspiciile unei ignoranțe patente.

Universitățile s-au înființat în același chip. Buni profesori de liceu s-au prefăcut în mediocri profesori de universitate.

Să zicem că liberalismului i se datorește autonomia comunală. S-a întins o rețea întreagă administrativă și fiscală asupra țării, c-un personal care nu era deloc pregătit pentru misiunea ce i se 'ncredința. O generație de oameni cari ar fi putut deveni folositori s-au distras de la orice ocupațiune serioasă și s-au aruncat în viața publică a statului. Legi peste legi, regulamente peste regulamente se traduceau din franțuzește, încât numai cele privitoare la comunele rurale, adunate de Epureanu, formează un volum de-o mie și mai bine de pagine. Tot vravul acesta de legi era să se aplice de primari ce nu știau citi, de notari cari abia țineau condeiul în mână.

Daca toate acestea s-ar fi petrecut gratis ne-ar fi părut rău de colosala risipă de puteri vii în decursul atâtor ani; dar,

din nenorocire, toate țineau bani. Tot personalul acesta imens de oameni ignoranți și stricați e plătit din bugetul comunei, al județului, al statului. Astfel s-a înmulțit, într-o disproporție strigătoare la ceriu, numărul oamenilor trăitori din buget, numărul celor improductivi.

Daca în sfârșit se vor realiza și cele din urmă propuneri de reformă ale d-lui C. A. Rosetti – eligibilitatea magistraturii și schimbarea legii electorale – efectele vor fi, dacă se poate, și mai dezastroase. Închipuiască-și cineva o justiție aleasă de agenții electorali ai guvernului, un Parlament în care, prin desființarea de fapt a colegiului I și II, ar intra numai partizani ai guvernului! Iată absolutismul, cel mai rău absolutism din toate. Nu absolutismul monarhic, în care interesele dinastiei și ale Coroanei sunt până la un grad oarecare o garanție pentru interesele populațiilor, ci absolutismul unei coterii fără trecut și fără viitor, dominată de lăcomia câștigului fără muncă, de poftetele și de răzburările momentului.

Daca dar „Românul” pretinde a fi introdus toate reformele în țară, tăgădui-va că rezultatul aproape al tuturor acestor reforme e absolut rău? Ce rol a putut avea conservatorii de la Unire încoace decât a întâmpina cu paliative veninul organic pe care liberalismul cosmopolit l-au introdus în țară, un liberalism care-a folosit numai străinilor și a ruinat cu totul poporul nostru propriu?

A fost în adevăr marea operă a maestrului din Strada Doamnei de-a face pe lume să creadă că interesele naționale sunt identice cu acelea ale liberalismului cosmopolit, de-a combina în unitate liberalismul cu naționalitatea și de-a sacrifica pe nesimțite pe cea din urmă celui dentăi. Ei bine, lumea l-a crezut și orice reformă în senzul său rupea bucăți câte unul din elementele vieții naționale; azi prerogativele politice ale proprietății istorice, mâni biserica, poimâni breslele, până ce toată combinarea organică, datorită veacurilor, s-au prefăcut într-o grămadă de indivizi fără nici un fel de

legături între ei decât acelea ale unui interes momentan. Dar o grămadă de indivizi nu e un popor, precum o movilă de frunze și rădăcini uscate nu e pădure.

Acest rezultat l-a avut în România lepădarea tradiției, lipsa de simț istoric, pripa de-a ajunge, fără cultură și fără avere suficientă, la rezultatele civilizației apusene.

Un copac nu poate crește decât din rădăcinele sale proprii, nu poate da decât frunzele și fructele sale proprii. Tot astfel și un popor. Frunzele și fructele de carton, atârinate pe arborul dezrădăcinat al naționalității nu sunt un produs organic, ci un artefact sterp, incapabil de a se regenera.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro